

СТАТУС ТА СТРУКТУРА ІНТЕРПОЛУ. СИСТЕМА ОРГАНІВ МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ, ЇХ ФУНКЦІЇ ТА СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

О. КУЛЬТЕНКО

здобувач ад'юнктури

*(Київський національний університет
внутрішніх справ)*

Глобалізація стала тим чинником, який змусив здійснити реорганізацію системи Інтерполу для поліпшення умов та збільшення території діяльності у світі. На сьогодні число держав — членів Міжнародної організації кримінальної поліції (МОКП) досягло 187. За чисельністю країн — учасниць МОКП поступається лише ООН, кількість членів якої — 191.

Проблеми міжнародної співпраці держав у боротьбі зі злочинністю та міжнародно-правового статусу Інтерполу вивчалися вченими: О. Бандуркою, Л. Тимченком, В. Буткевичем, В. Овчинським, І. Лукащуком, Д. Компанійцем, Г. Душейком, В. Некрасовим, А. Мацком, В. Мацюком, В. Смеліком, В. Сущенком та Л. Удаловою.

Вплив часу зі зміною чинників встановили умови, які вплинули на формування структури Інтерполу. При цьому вона залишається поза увагою дослідників цієї організації. У сучасний період інтеграції до світового співтовариства усвідомлення практичного використання функцій та специфіки професійної діяльності органів Інтер-

полу як правоохоронними органами України, так і її громадянами, необхідне для протидії транснаціональній злочинності. Проте це можливо лише у разі встановлення статусу органів та теперішньої структури МОКП, що поліпшить усвідомлення можливостей організації. Отже, мета цієї статті — довести необхідність аргументації теоретичного підґрунтя правових та організаційних засад діяльності Національного центрального бюро (НЦБ) Інтерполу в Україні.

Насамперед зауважимо, сформульована мета діяльності Інтерполу залишається незмінною доволі тривалий час. Діяльність Інтерполу ґрунтується на Статуті 1956 р., який передбачає, що метою організації є: «забезпечення та розвиток взаємного співробітництва всіх установ кримінальної поліції в межах існуючого законодавства країн та Загальної декларації прав людини; створення та розвиток установ, які можуть плідно працювати в галузі попередження та боротьби зі злочинністю» [1, 283].

Органами Інтерполу, які належать до його структури, є Генеральна Асамб-

ля, Виконавчий комітет; Генеральний Секретаріат; НЦБ, а також Радники та Комісія контролю за файлами [2].

Рис. 1. Структура Інтерполу

З положень Статуту та Загальних Правил Інтерполу цілком очевидно, що насправді членами Інтерполу є держави, оскільки тільки компетентне урядове відомство у кожній державі (відповідно до національних законів) призначає голову делегації на Генеральну Асамблею, вказує кількість бюджетних одиниць, які кожна країна збирається оплачувати кожного року, направляє запрошення на Генеральну Асамблею по дипломатичних каналах. Ця обставина чітко вказує на міжурядовий характер МОКП — Інтерпол, вважає В. Овчинський [3, 20].

Національні центральні бюро є водночас структурними підрозділами Інтерполу і поліцейськими органами держав-членів. Л. Тимченко зазначає, що з точки зору міжнародного і внутрішнього права такий статус національних центральних бюро є унікальним [4, 445]. Таку саму думку мають також автори монографії «Міжнародний розшук: теорія та практика», які зазначають, що аналогів національним центральним бюро Інтерполу немає в структурах інших міжнародних організацій [5, 81]. Унікальність статусу НЦБ порівняно з деякими іншими

держави нами вже була досліджена окремо, оскільки ця частина системи органів МОКП потребувала вивчення в рамках методології порівняльно-правових досліджень для встановлення правових та організаційних засад діяльності працівників Робочого апарату НЦБ Інтерполу в Україні [6].

Доволі слушною є оприлюднення наукової позиції про те, що НЦБ мають назву «національних центрів країн з питань міжнародного співробітництва в рамках Інтерполу» [4, 445]. Природним є усвідомлення необхідності врахування взаємодії міжнародного права з внутрішнім правом України, для поліпшення результативності співпраці.

Оскільки для встановлення функцій та визначення специфіки професійної діяльності необхідно дослідити систему органів МОКП, у цій статті проаналізуємо структуру та роботу лише двох органів Інтерполу (Генерального Секретаріату та Комісії з контролю за файлами), тому що саме вони залишені поза увагою дослідників, а їхні теперішні структура та статус потребують суттєвого уточнення.

Розпочнемо з постійно діючого Робочого апарату Інтерполу — Генерального Секретаріату, штат якого складається з фахівців та адміністративного персоналу [7].

Аналіз звітності Інтерполу про роботу Генерального Секретаріату (далі — ГС) доводить факт постійного збільшення кількості особового складу працівників. Наприклад, у 1987 р. їх було 262 особи, в 1990 р. — 280, у 2001 р. персонал ГС становив 391 особу, а у 2003 р. — 431 особу.

Формальним джерелом позитивного права визнаємо наукову працю В. Смеліка, який прагматично узагальнив питання створення інституційної системи Інтерполу [8]. Проте, реалізуючи потребу спеціального

обґрунтування, додамо схематичне зображення структури ГС, уточнивши встановлені розбіжності з метою їх корегування.

Унікаючи відображеної в минулому структури ГС, ми встановили зовсім нові частини цієї системи Інтерполу. Це є результатом вивчення декларативності тлумачення структури, офіційного твердження МОКП. Зрозуміло, що оприлюднений теоретичний висновок дослідження, схематично відображений на *рис. 2*, викликає чимало думок опонентів у супротив. Проте наша точка зору на сьогодні відповідає дійсності та слугує підґрунтям до предмета дослідження.

Аргументуючи розміщення структурних елементів, вкажемо на ряд частин системи, які надзвичайно впливають на специфіку професійної діяльності. Оскільки розбіжності при здійсненні перекладу суттєво вплинули на

розуміння виконуваних ними функцій, пропонується звернути увагу на те, що на одному рівні керівництва з Генеральним секретарем перебувають Офіс офіційних справ та Спеціальний представник Інтерполу в ООН. Щоб безповоротно усвідомити значення викладеного вище, раціональним буде вказати на помилковість наукової думки В. Смеліка про те, що у безпосередній підпорядкованості Генеральному секретарю перебуває Виконавчий директор поліцейських служб (*Executive Director Police Services*), який керує чотирма директоратами [8, 71]. У першоджерелі, на яке посилається автор [7] вказано: «*Executive Directorate Police Services*». До того ж аналіз цієї частини у структурі системи звертає увагу на існування п'яти елементів. А отже, у рівнозначній підпорядкованості Офісу офіційних справ, Генеральному секретарю, Спеціальному представнику

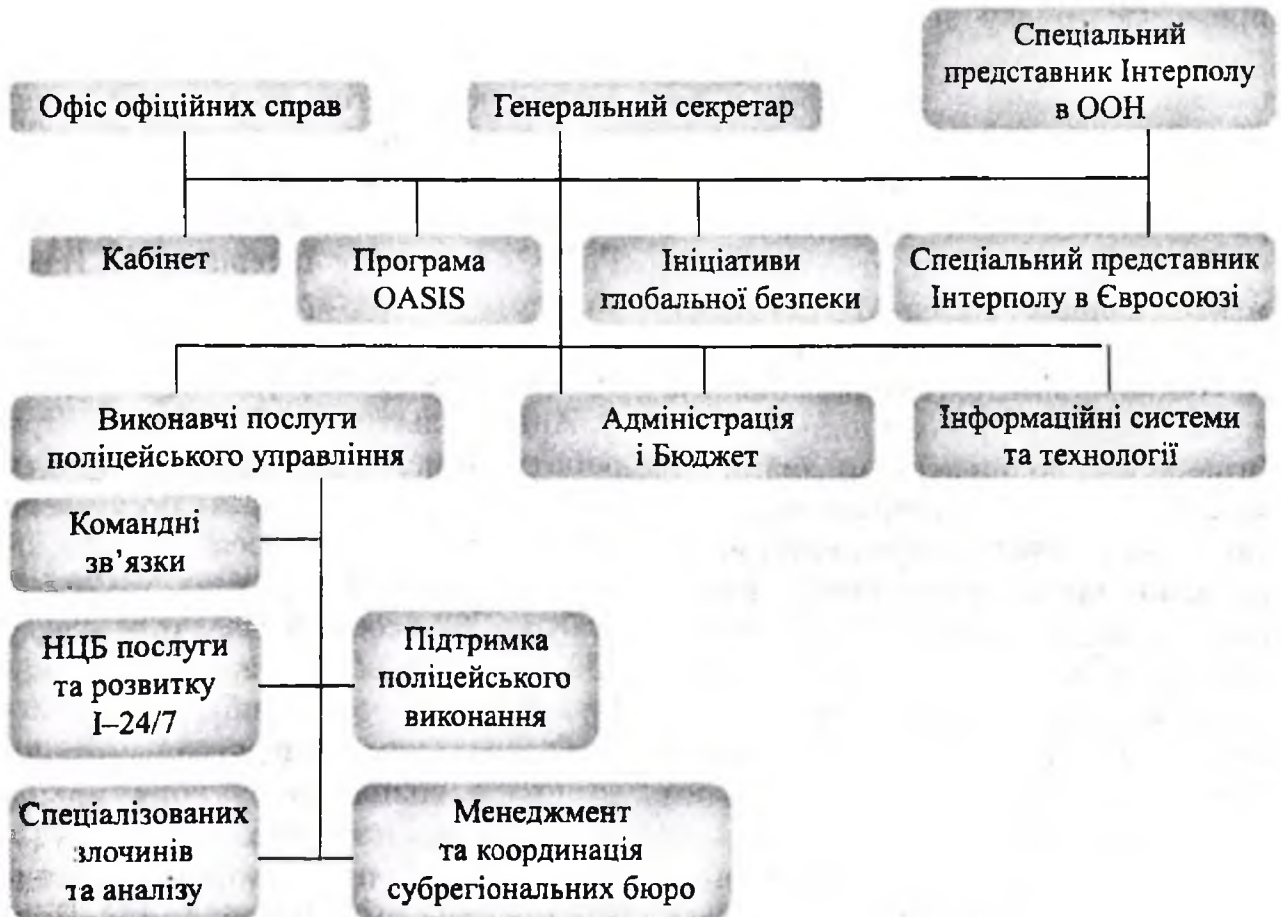

Рис. 2. Структура Генерального Секретаріату Інтерполу

Інтерполу в ООН перебуває Управління виконавчих послуг (Виконавчі послуги поліцейського управління), в безпосередньому підпорядкуванні якого перебувають підрозділи:

1. Командних зв'язків.
2. НЦБ послуг та розвитку I — 24/7.
3. Підтримки поліцейського виконання.
4. Спеціалізованих злочинів та аналізу.
5. Менеджменту та координації субрегіональних бюро.

Наступною гілкою влади, яка узгоджує прийняття управлінського рішення над Управлінням виконавчих послуг ГС, є Кабінет, Програма OASIS, Ініціативи глобальної безпеки та Спеціальний представник Інтерполу в Євросоюзі. На такому ж рівні адміністративного впливу, як і Управління виконавчих послуг, перебувають «Адміністрація і Бюджет» та «Інформаційні системи та технології», їх субординація вказує нам на вплив та значення цих частин системи на діяльність організації в цілому.

Що стосується схем структури Інтерполу та його відділів, опублікованих у праці С. Стражинським, В. Стражинським та П. Хотенцем з метою формування правової свідомості у суспільстві [9, 15, 18–20], вкажемо, що нами не встановлено першоджерел, які слугували для створення згаданих схем. Крім того, автори не застосовували під час креслення схем структурно-функціонального підходу, тобто не врахувати необхідності надання характеристик схем системи в статичній, функції — у динаміці, а тому їх робота не може бути визнана науковою.

Окремого дослідження потребує Комісія з контролю за файлами Інтерполу, яка була створена на основі Наглядової ради. Дослідники організації вказують лише на зміну назви, залишаючи поза увагою зміну її статусу.

Мета діяльності цього органу не була змінена та полягає у тому, щоб забезпечити захист проти будь-якого непропорційного використання поліцейської інформації, яка обробляється та передається всередині мережі Інтерполу, та запобігти порушенням прав особи.

Цей орган необхідний для внутрішнього контролю за архівами Інтерполу. З цього випливають завдання цієї Комісії. Формулювання тези про доцільність її утворення зазначене у ст. 8 Угоди штаб-квартири між Французьким Урядом та Інтерполом, яка була підписана 3 листопада 1982 р. і набрала чинності 14 лютого 1984 р.

2003 р. її статус зазнав змін. Було встановлено незалежність Комісії з контролю за файлами Інтерполу. Водночас до засад діяльності цього органу було додано Правила обробки інформації для цілей міжнародної поліцейської співпраці, а у 2005 р. — Правила контролю за інформацією та доступу до файлів Інтерполу.

Цими Правилами врегульовані питання щодо складу комісії, терміну перебування на займаних посадах та умови стосовно обрання її членів. Так, ст. 2 (d) Правил з контролю за інформацією та доступу до файлів Інтерполу вказує, що п'ять членів комісії мають бути різних національностей та представляти принаймні два регіони. Стверджуючи незалежний статус цього органу, звернемо увагу на існування Угоди між Генеральним Секретаріатом та Комісією, у ст. 3.1 якої зазначається, що доступ до файлів Інтерполу, отриманий Генеральним Секретаріатом, пересилається до Комісії, навіть якщо він їй не адресований (див. *рис. 1*).

Крім цього, доступ до файлів Інтерполу є безоплатним та вільним: будь-яка особа може звернутися до Комісії із мотивованим запитом. При цьому особа має виконати вимоги Комісії,

викладені у її Правилах про процедури (*Operation rules*), 2008 р. [10]. Ці Правила встановлюють порядок доступу до файлів Інтерполу та виконання запитів. Також особа може звернутися до Комісії безпосередньо за адресою: *Commission for the Control of INTERPOL's Files, 200 quai Charles de Gaulle, 69006 Lyon, FRANCE*.

Проаналізувавши теперішню загальну організаційну структуру МОКП — Інтерпол, дійдемо висновку про наявність її складової, Комісії з контролю за файлами. Практичне використання можливостей цієї Комісії має позитивні наслідки для лобювання національних інтересів у світі.

Дослідити діяльність Комісії не має можливості, оскільки відсутня відповідна звітність (у тому числі Комісії), а поодинокі випадки направлення запитів Робочого апарату НЦБ в Україні

для необхідного реагування Комісії мають стихійний характер. Через те, що у нашій державі статус НЦБ надано МВС, питання звернень до цієї Комісії не може вирішуватися на рівні Робочого апарату. Щодо професійної діяльності останнього, то доречним буде акцентувати у висновку про вперше оприлюднену в Україні структуру ГС. Ця структура суттєво еволюціонувала в умовах глобалізації, а відтак, було додано ряд функцій організації та змінено специфіку професійної діяльності її працівників, що зовсім не вплинуло на мету та ідеологію Інтерполу, проте поліщило якість взаємодії між країнами у протидії міжнародній злочинності.

Перспективою ж розвідок у цьому напрямі вважаємо дослідження функцій структурних підрозділів ГС Інтерполу їхнього правового статусу, засад діяльності та порядку взаємодії.

ВИКОРИСТАНИ МАТЕРІАЛИ

1. Бандурка О. М. Інтерпол : міжнародна організація кримінальної поліції : наук.-практ. посіб. — Х., 2003. — 323 с.
2. <http://www.interpol.int/public/icpo/default.asp>
3. Овчинский В. С. Интерпол (в вопросах и ответах). — М., 2001. — 319 с.
4. Тимченко Л. Д. Международное право : учеб. — Х., 1999. — 509 с.
5. Душейко О. Г., Некрасов В. А., Мацюк В. Я., Компанієць Д. О. Міжнародний розшук : теорія і практика : моногр. — К., 2006. — 166 с.
6. Культенко О. В. Правові засади діяльності працівників НЦБ Інтерполу в Україні та в деяких інших державах // Часопис Київського університету права. Український науково-теоретичний часопис. — 2008. — № 4. — С. 223–229.
7. <http://www.interpol.int/Public/icpo/ipsg/default.asp>
8. Некрасов В. А., Смелік В. Б., Житняк С. Є. Використання можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у боротьбі зі злочинами : навч. посіб. — К., 2008. — 168 с.
9. Стражинський С. В., Стражинський В. С., Хотенець П. В. Інтерпол. Міжнародна організація кримінальної поліції : навч. посіб. — Х., 2006. — 112 с.
10. <http://www.interpol.int/Public/ccf/Regles.asp>

Анотація

У статті проаналізовано систему органів Інтерполу, досліджено структуру Генерального Секретаріату та Комісії з контролю за файлами МОКП, висвітлено функції та специфіку професійної діяльності працівників цієї організації.

Аннотация

В статье проанализирована система органов Интерпола, исследована структура Генерального Секретариата и Комиссии по контролю файлов МОУП, освещены функции и специфика профессиональной деятельности работников этой организации.

Annotation

The publication analyzed the system of Interpol, studies of the General Secretariat and the Commission for the Control of INTERPOL's Files, highlight the function and specificity of the professional activities of employees of the organization.

Ключові слова: держави-члени, система, структура та органи Інтерполу, Генеральний Секретаріат, Комісія з контролю за файлами МОКП.